

УДК 338.2:069.003

Ю. В. Антропов,
аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури

АЛГОРИТМ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЛОГО БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Yu. V. Antropov,
Kyiv National University of Construction and Architecture, postgraduate student

ALGORITHM OF ESTIMATION ECONOMIC STABILITY OF SMALL CONSTRUCTION ENTERPRISES

У статті проведений аналіз різних підходів до поняття «економічна стійкість», представлений алгоритм оцінки економічної стійкості малого будівельного підприємства.

The article reviewed the different approaches to the concept of "economic stability", created an algorithm for assessing the economic sustainability of small construction company.

Ключові слова: економічна стійкість, будівельні підприємства, малі будівельні підприємства.

Key words: economic sustainability, construction companies, small construction companies.

Постановка проблеми. Проблема прогнозування економічної стійкості підприємства, пошук причин її втрати, можливостей забезпечення, визначення індикаторів, які можуть завчасно сигналізувати про початок кризи, передбачення майбутніх шляхів розвитку цього процесу та розробка інструментарію для завчасного попередження кризових явищ є одним з провідних, актуальних напрямків розвитку науки. Але перед малими підприємствами будівельної галузі потреба у здійсненні такої оцінки особливо гостро постала з настанням світової фінансово-економічної кризи, яка негативно вплинувши на функціонування багатьох підприємств галузі, найбільш сильно позначилась саме на діяльності малих.

Е.В. Корчагіна [1] відмічає: «...проблема економічної стійкості підприємств має особливу гостроту у малому бізнесі. Для великих підприємств є реальним використання таких засобів адаптації до критичних змін навколишнього середовища як диверсифікація, розширення ринкових зв'язків, оптимізація структури основних виробничих фондів, зміна організаційних форм підприємства тощо. Суб'єкти малого підприємництва не мають на стільки широкого спектру адаптаційних можливостей, і будь-яка зміна, навіть якогось одного із параметрів зовнішнього середовища може бути для них критичним...»

Як в Україні так і за кордоном опубліковано багато досліджень, що присвячені визначенню сутності економічної стійкості, класифікації головних факторів, які впливають на економічну стійкість, особливостям її оцінки на рівні різних підприємств, галузей, країн, регіонів. Проте, аналізу та оцінці економічної стійкості саме малих підприємств, які є самими нестійкими серед усіх юридичних суб'єктів господарювання, українськими вченими приділяється замало уваги.

Тому **метою статті** є аналіз різноманітних підходів до поняття «економічна стійкість» та визначення власного трактування, а також розробка алгоритму оцінки економічної стійкості малого будівельного підприємства з урахуванням галузевих особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці проблеми оцінки та підвищення економічної стійкості підприємства присвячені праці зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як Ареф'єва О.В. і Гордяньська Д.М., Брянцева І.В., Василенко В.О., Зайцева О.М., Иванов В.Л., Корчагіна Е.В., Криворотов В.С., Никешин С.Н., Псарєва Н.Ю., Хорева Н.В., Чикишев С.В.

Економічну стійкість будівельних підприємств у своїх працях досліджували Барканов А.С., Беленкова О.Ю., Ванієва Е.А., Гойко А.Ф., Звягин А.С., Измайлова К.В., Рижакова Г.М., Федосова О.В., Федоренко В.Г.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз літературних джерел, присвячених економічній стійкості підприємства дозволив визначити, що на даний час не існує загального підходу до визначення цієї категорії, також, часто зустрічається отождолення цього поняття з поняттями «економічна стабільність», «економічний розвиток», «фінансова стійкість» тощо.

Так, Иванов В.Л. під стійкістю підприємства розуміє «стабільність його діяльності у середньо- та довгостроковій перспективі» [2, с.227]

Хорева Н.В. [3, с.433] економічну стійкість характеризує як стан підприємницької структури, який формується шляхом дії різноманітних факторів ризику.

Звягин А.С. [4, с.6] під збільшенням економічної стійкості розуміє можливість будівельних підприємств в реалізації стратегій економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг) по вартості, строкам, якості реалізації проектів, забезпечення прибутковості, достатньої для розвитку виробництва, нарощування конкурентного потенціалу та реалізації соціально-економічного захисту персоналу.

Корчагіна Е.В. [1] під економічною стійкістю розуміє здатність системи (підприємства, організації) зберігати визначений (раніш заданий) рівень досягнення цілей в умовах динамічної трансформації у бізнес-середовищі.

Детальний аналіз та систематизація поглядів різних науковців до розуміння поняття «економічна стійкість», сутності управління стійкістю проведені українськими вченими Верхоглядвою Н.І. та Кононовою І.В. Автори вважають, що «...під управлінням стійкістю функціонування підприємств необхідно розуміти управлінський процес, як систему методів, засобів та принципів, що забезпечує такий стан усіх складових цієї системи, їхнє формування та розподіл, який дає змогу підприємству розвиватися на основі зростання соціально-економічних показників при збереженні конкурентоспроможності елементів процесу функціонування. Основною метою такого управління є забезпечення стійкості функціонування підприємств (виробничої, інвестиційної, інноваційної, соціальної, організаційно-управлінської, ринкової) відповідно до сталого функціонування та розвитку підприємств у поточному та перспективному періодах...» [6, с.111-112].

Огляд існуючих визначень категорії «економічна стійкість» показав, що сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння цього поняття. Можна зробити висновок, що більшість авторів розділяють між собою поняття економічна та фінансова стійкість, при цьому фінансова стійкість є складовою економічної стійкості. Важливою складовою фінансової стійкості є платоспроможність, тобто можливість підприємства розраховуватись по зобов'язанням. Тоді як економічна стійкість включає в себе стійкість багатьох підсистем підприємства (виробничої, фінансової, соціальної тощо) При аналізі підсистем, що впливають на економічну стійкість підприємства у авторів, також, немає єдності. В кожній з аналізованих праць класифікація складових економічної стійкості здійснена по своєму.

Корчагіна Е.В.[1] відмічає, що існують різні грані стійкості – цінова, фінансова, технологічна, організаційна, які по різному впливають на економічну стійкість підприємства. І пропонує при аналізі виділяти складові економічної стійкості: фінансову, виробничо-технічну комерційну, організаційну, інноваційну та соціальну стійкість.

Хорева Н.В. економічну стійкість виробничо-економічних систем розглядає за наступними напрямками: виробничо-технічну, фінансову, соціальну, інноваційну та ринкову стійкість [3, с.433].

Можна зробити висновок, що економічна стійкість підприємства - це динамічне, комплексне, складне і багатогранне поняття. Залежно від специфіки конкретного суб'єкта господарювання, економічної системи, воно має багато підходів до визначення, охоплює широке коло об'єктів та може бути охарактеризоване багатьма показниками.

В загальному вигляді економічна стійкість підприємства може бути зображена як комплексна характеристика діяльності підприємства, що включає в себе стійкість різних підсистем підприємства (виробничої, фінансової, ринкової тощо) та може бути охарактеризована великою кількістю фінансово-економічних показників в залежності від розміру, галузевої належності, фази економічного циклу розвитку підприємства.

Специфіка діяльності та значно менша стійкість малих будівельних підприємств порівняно з великими зумовлюють особливу потребу у здійсненні реально якісної та своєчасної оцінки економічної стійкості підприємств, так як оцінка економічної стійкості малого будівельного підприємства у досліджуваній літературі не проводилась.

У відповідності до мети дослідження розроблений алгоритм оцінки економічної стійкості малого будівельного підприємства (рис. 1). Алгоритм базується на системі рівнянь, які дозволять прогнозувати майбутній рівень економічної стійкості підприємства. Підприємство буде віднесене до тієї групи, за рівнянням якої отримане значення буде мати максимальне значення. Отримана система рівнянь [5, с.64]:

Група 1 (ліквідовані за бажанням власників)	$y_1=2,69k_1 + 0,0294d_2 + 0,0138p_3 + 4,17k_7 + 1,56n_1 - 2,71$
Група 2 (ліквідовані через проходження процедури банкрутства)	$y_2=6,035k_1 + 0,05664d_2 - 0,02p_3 + 4,797k_7 + 5,098n_1 - 5,04$
Група 3 (функціонуючі підприємства)	$y_3=44,62k_1 + 0,18d_2 - 0,043p_3 - 2,33k_7 - 1,176n_1 - 17,98$

Для класифікації підприємств по групам, в залежності від їх економічної стійкості, використані наступні показники: k_1 (відношення обсягу оплачених замовником робіт до вартості активів підприємства), d_2 (коефіцієнт фондівіддачі), p_3 (рентабельність продукції будівельного підприємства), k_7 (відношення середньої заробітної плати штатних працівників підприємства до середньогалузевого рівня заробітної плати), n_1 (коефіцієнт автономії). Ці показники характеризують різні сторони економічної стійкості підприємств – ефективність використання основних виробничих фондів, можливість залучення кваліфікованого персоналу, рентабельність продукції будівельного підприємства, ефективність використання позикових коштів та рівень отримання грошових коштів за виконані роботи.

На першому етапі (блок 1) відбувається збір вихідних даних та розрахунок головних показників-індикаторів економічної стійкості малого будівельного підприємства.

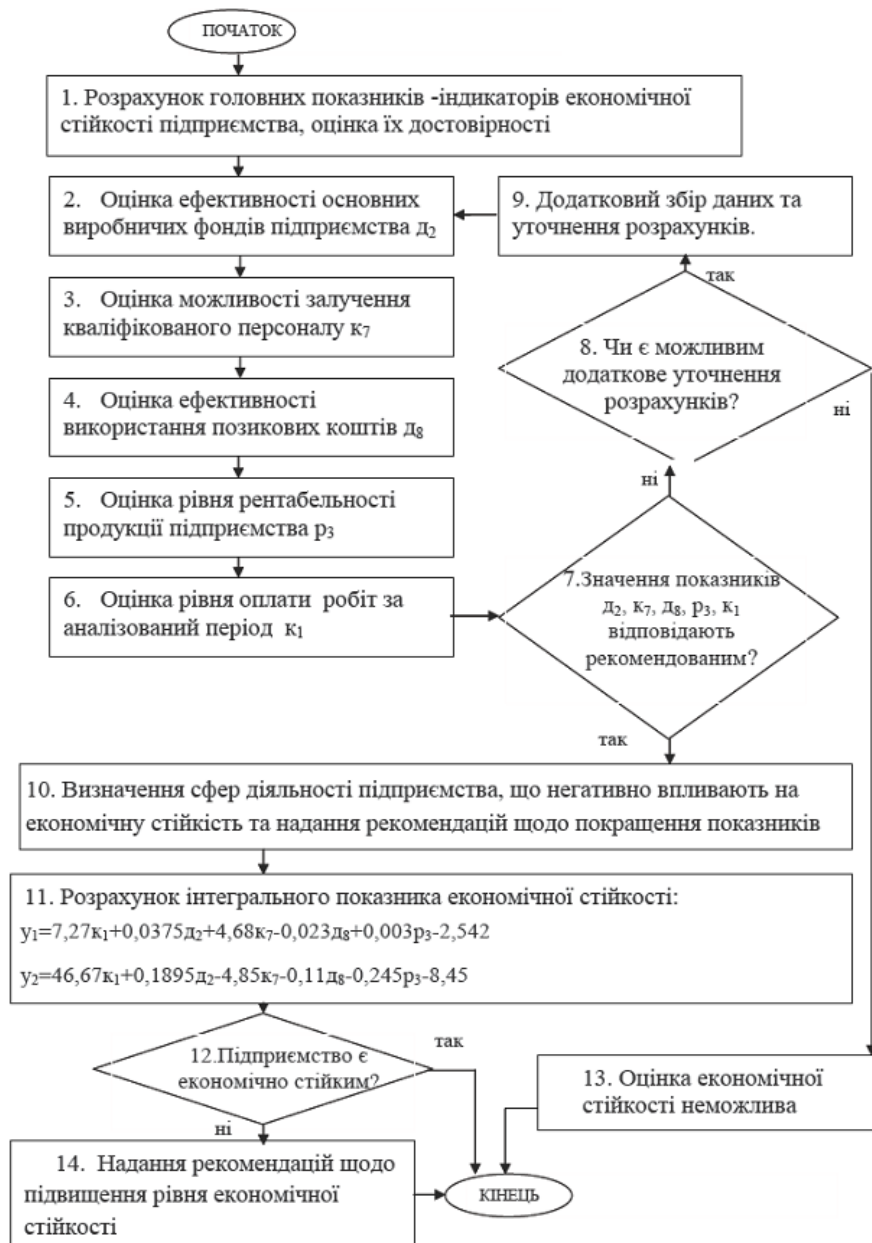

Рис. 1. Схема укрупненого алгоритму оцінки економічної стійкості малого будівельного підприємства

На наступному етапі (блоки 2-6) проводиться розрахунок зазначених показників, перевірка достовірності даних та порівняння їх з нормативними і середньогалузовими значеннями. У разі якщо значення розрахованих показників суттєво відрізняються від значень показників у вибірці ($\sigma_1 < \sigma_{max}$; $\sigma_{max} = 33\%$), проводиться перевірка достовірності даних та правильності розрахунків. У разі, якщо відхилення є суттєвими та додаткове уточнення розрахунків є неможливим (вже здійснена перевірка правильності вихідних даних, здійснений додатковий збір даних) – перехід до блоку 13. «Оцінка економічної стійкості підприємства є неможливою».

За результатами аналізу значень показників n_1 , k_7 , d_2 , p_3 , k_1 (блок 10) визначаються сфери діяльності малого підприємства, що вимагають підвищеної уваги та потребують здійснення заходів щодо підвищення стійкості підприємства. Якщо це показник d_2 - вимагає уваги ефективність використання основних виробничих фондів підприємства, якщо k_7 - розмір заробітної плати працівників суттєво відрізняється від середнього по галузі, є потреба у підвищенні заробітної плати. Якщо критичні значення має показник n_1 - потребує більш детального аналізу ефективність використання власного та позикового капіталу, якщо p_3 – рівень рентабельності продукції підприємства є недостатнім для збереження економічної стійкості у майбутньому. Показник k_1 залежить, в основному, від зовнішніх факторів, він визначає відношення вартості оплачених робіт до вартості активів підприємства. При зменшенні цього показника до критичного рівня можлива втрата економічної стійкості малого будівельного підприємства.

Блоки 11-14. Проводиться розрахунок інтегрального показника економічної стійкості підприємства та надаються рекомендації щодо підвищення рівня економічної стійкості.

Висновки: Проведений аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду в області оцінки економічної стійкості, прогнозування кризового розвитку підприємств показав, що у даний час не існує єдиного підходу до визначення поняття «економічна стійкість підприємства» та факторів які на неї впливають. Збільшення ефективності прогнозування та оцінки економічної стійкості малого будівельного підприємства можливе шляхом створення алгоритму, що дозволить здійснювати достовірну оцінку економічної стійкості з застосуванням наступних показників: k_1 (відношення обсягу оплачених замовником робіт до вартості активів підприємства), d_2 (коефіцієнт фондодідачі), p_3 (рентабельність продукції будівельного підприємства), k_7 (відношення середньої заробітної плати штатних працівників підприємства до середньогалузевого рівня заробітної плати), n_1 (коефіцієнт автономії). Побудова алгоритму дасть уявлення про характер впливу та міру взаємозв'язку цих показників між собою та інтегральним показником економічної стійкості, дозволить надавати рекомендації щодо впливу конкретного напрямку діяльності (персонал, основні виробничі фонди, структура капіталу тощо) підприємства на його економічну стійкість.

Література.

1. Корчагіна Е. В. Экономическая устойчивость предприятия: виды и структура. Проблемы современной экономики, N 3/4 (15/16), 2005- Электронне видання//режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=820>
2. Иванов В.Л. Экономическая устойчивость промышленных предприятий в обеспечении их экономической безопасности. Экономика Менеджмент

Підприємство, № 23 (II) / 2011, - С.225-231

3. Хорева Н.В. Экономическая устойчивость предпринимательских структур Проблемы современной экономики. Год выпуска: 2012 Номер выпуска: 1 – С.433-434
4. Звягин А.С. Повышение экономической устойчивости подрядных строительных организаций в условиях инвестиционного спада // Автореф. Дис. к.э.н. -СПб, 1998. -16с.
5. Антропов Ю.В. Прогнозування можливої ліквідації малого будівельного підприємства /Ю.В. Антропов// Будівельне виробництво. Міжвідомчий науково-технічний збірник – 2012. - Вип. 53.- С.62 -66.
6. Верхоглядова Н. І. Систематизація сучасних наукових підходів до управління стійкістю функціонування підприємства / Н. І. Верхоглядова, І.В. Кононова // Регіональний збірник наукових праць з економіки «ПРОМЕТЕЙ» № 1(34), 2011-С.108-112
7. Беленкова О. Ю. Приріст власного капіталу як критерій розвитку будівельного підприємства / О. Ю. Беленкова // Інвестиції: практика та досвід – 2008. - № 3 (лютий) – С.88 - 94.
8. Измайлова К.В. Імітаційне моделювання розвитку будівельного підприємства [Електронний ресурс] / К. В. Измайлова, О. Ю. Беленкова // Проблеми системного підходу в економіці. – 2007. – вип.4.– Режим доступу: [http : // www. nbuv. gov. ua/ e-journals / PSPE/2007-3/Belenkova_307.htm](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-3/Belenkova_307.htm)
9. Измайлова К. В. Вплив грошового потоку на фінансові результати діяльності будівельних організацій / К. В. Измайлова, О. Ю. Беленкова // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2006. – № 1(10). – С.88 – 94.

References.

1. Korchagina, E.V. (2005), "Economic sustainability of the enterprise: the types and structure", Problems of modern economics, [Online], vol. 3/4 (15/16), available at: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=820> (Accessed 4 Aug 2013).
2. Ivanov, V.L. (2011), "Economic sustainability of industrial enterprises to ensure their economic security". Ekonomika Pidpriemnitstvo Management, vol. 23 (II), pp. 225-231.
3. Horeva, N.V. (2012), "Economic sustainability of business structures", Problems of the modern economy", vol. 1, pp. 433-434.
4. Zvyagin, A.S. (1998), "Improving the sustainability of construction enterprises during the investment slowdown", Ph.D. Thesis, Global economy, St. Petersburg, Russian Federation.
5. Antropov, Y.V. (2012), "Prediction of the possible elimination of small construction companies", Budivselne virobnytstvo. Interdepartmental Scientific-Technical Collection, vol. 53, pp.62 -66.
6. Verkhoglyadova, N.I. and Kononov, I.V. (2011), "Systematics modern scientific approaches to the management of resistant operation of the business", Regional collection of papers on economics "Prometheus", vol. 1 (34), pp.108-112/
7. Byelyenkova, O.Y. (2008), "Increase in equity as a criterion of construction enterprise", Investitsiyi: Practica ta Dosvid, vol. 3, p.88 - 94.
8. Izmailova, K.V. and Byelyenkova, O.Y. (2007), "Simulation of construction enterprises", Problems of a systematic approach to the economy [Online], vol. 4, available at: [http: www.nbu.gov.ua/ e-journals /PSPE/2007-3/Belenkova_307.htm](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-3/Belenkova_307.htm) (Accessed 4 Aug 2013).
9. Izmailova, K.V. and Byelyenkova, O.Y. (2006), "The influence of cash flow on the financial performance of construction companies", Scientific Bulletin of the State Academy of Statistics, Accounting and Auditing, vol. 1 (10), pp.88 - 94.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"